

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Цыху Хуэфащэхэм Теухуа Дунейнсо Джэпсалтэ

Дунейнсо кьэрал зэгухьэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м щылам кышщантат 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкӀэ.

Дунейнсо Кьэрал Зэгухьэныгъэм (ДКЪЗ) и Зэхуэсым егъэлур;

Дунейнсо цыхухтэм кыххубыдэ дэтхэнэ зы цыхури зэгухьэныгъэри;

мы джэпсалтэр сытым щыгъун я нэгум щӀагъэтурэ мыбы кышщыхӀц цыху хуэфащэхэмрэ хунтыныгъэхэмрэ я нӀӀэ зэрытрагъэтым, хуащӀ лытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукӀэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кӀуэцӀхэм и дунейнсом и кӀуэхукӀэ нэхъри зыщызужь амалхэр зыхуагъэщхӀэпӀурэ мы зэгухьэныгъэшхуэм хэт кьэралхэм езым я лъэпкъхӀэри, я унафэм щӀагъэт нэгъуэщӀ кьэралхэм я лъэпкъхӀэри кызэщӀнубыдӀу, дунейнсом и дӀнӀэ щыпӀи мы цыху хуэфащэхэмрэ хунтыныгъэхэмрэ лъэну щызрагъэкӀуэным, кышщантэным, щӀагъэзэщӀэным хуцӀэкъунхӀу,

цыху хуэфащэхэм теухуауэ жылагъуэхэм и лъэпкъхэм и зэхуэдэ идеал щанхӀэхэр къэзыгъуэв мы дунейнсо джэпсалтэр.

1-нӀ пычыгъуэ

Цыху псори щхӀэхунтӀу, я щыхьымрэ я хуэфащэхэмрэкӀэ зэхуэдӀу кьалтхур. Акъылырэ зэхӀщыкӀ гъуазэрэ яӀэци, зыр зым зэкъуэщ зэхӀцӀэ яку дӀтӀу зэхуыцытын хуейхӀц.

2-нӀ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури зэхуэдӀу хунтӀу мы джэпсалтӀэм хэт цыху хуэфащэхэмрэ хунтыныгъэхэмрэ зыхуигъэщхӀэпӀу, зыщыщ расэм, и фӀэм, цыхубз-цыхухуу зэрыщыгъым, и бзэм, нӀыгъ диным, политичнӀэ е нэгъуэщӀ епӀтыкӀӀу нӀэм, лъэпкъыу е цыху гупу кызыхӀкӀам, мылӀкуу нӀэм, кышщальхуа-кыздальхуам емылгытауэ зэхӀгъэжышхӀу, хуэгъэкӀуэтэныгъэшхӀу.

КынӀэмыщӀауэ, кьэрал щхӀэхунтӀи, нэгъуэщӀым и унафӀэ щӀӀэти, щхӀэхунтыжыныгъэ (автономие) зымын, нэгъуэщӀу зы щхӀэхунтыныгъэ лъахӀэ зытелыи, сыт хуэдӀрей кьэралым и цыхуу щытми дэтхэнэ зы цыхум зэхӀгъэжыныгъэ хуащӀ хъунукъым зыщыщ кьэралым и политичнӀэ е юридическӀэ системӀэ е дунейнсо кьэралхэм я зэхуакум щӀӀэ статусым кыххӀкӀу.

3-нӀ пычыгъуэ

ПсӀуныр, щхӀэхунтыныр, шынагъуэншагъэр хӀэти и хуэфащӀц.

4-нӀ пычыгъуэ

ХӀэти щыдлыу пӀтыгъэ е щыдлышӀӀэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдӀ щыкӀӀуи щыдлыгъэр, щыдлы шӀӀӀн-кьӀӀӀхуныр зымы хуэбдӀ мыхъуну къуэдыщ.

5-нӀ пычыгъуэ

ХӀэти лъэщыгъэ епхӀӀӀэ хъунукъым, залымыгъэкӀӀэ, цыхухтэм кьемызэгъу е и напӀэр зыгъаулышӀи хуэдӀкӀӀэ удзекӀуэ, апхуэдӀ тезыр теплъхӀэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашцэ дэнэ щыпш цыхуу, юридическэ лицоуэ кыщалтытэну.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури кэрал хабзэм и пащхьэ щызэхуэдэц икIи кэрал хабзэм кэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэщхьэпэну хуитц, зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашцэ мы джэпсалтэм кьемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ Iуэхущафэхэми, анхуэдэ Iуэхущафэм сыт хуэдэуи тегъэгущхуэнми кыщахъумэну.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэц хабзэ нэхъыщхьэм е кэрал хабзэм кыриншэ цыху хуэфашцэхэр зыкьутэ Iуэхущафэ кыщыхьукIэ хуитыныгъэ зиIэ хеяцIэхэм зыхуигъэзэну, зыкьригъэхъумэну.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури лажьэ имыIэу яубыд, ягъэтыс е егъэзыгъэкIэ нэгъуэщI щыпшэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхуми хуитыныгъэ иIэц и хуэфашцэхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукIэ икIи езым зы лажьэ кыщыгтральхэкIэ зыми фIэмылIыкI, зыми и унафэм цIэмыт, имытельхьэ хеяцIэ щхьэхуит псэхуитыр захуагъэкIэ икIи нахуэуэ и Iуэхум пригъэштыну хуенну.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажьэ/щIапхьэджагъэ зыгтральхьэ дэтхэнэ зы цыхури зиухинжын зыхуэныкьуэну шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеицIэгъу нахуэм и кIэхуы, кэрал хабзэм тету ягъэкьуаншэхуи кIэ хейуэ кьалтытэр, мыхенфэ кьраптыркъым.

2. Хэти ягъэкьуаншэ хъунукъым, щицIэм щыгъуэ кэрал хабзэкIэ е Дунейпсо хабзэкIэ щIапхьэджагъэу ямыбжа зы Iуэху зэрищIам е ищIапхьэу кьащыхъу зэримыщIам щхьэкIэ. Хэти щIапхьэджагъэ щицIам щыгъуэ хуэгъэувау щыта тезырым нэхъыбэ тральхьэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум и гъащIэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщIэ щыкIэхэм щхьэусыгъуэншэу зыри кыххээрыхъ хъунукъым, и напэм, и цIэм кьелусэ Хэти хуитыныгъэ иIэц мыпхуэдэ кыххээрыхъыныгъэхэм кэрал хабзэкIэ зыкьыцыригъэхъумэну.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэц дэтхэнэ зы кэрал и щыналтэм щхьэхуиты щызекIуэну, щыпсэу.

2. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэц езы и кэралри хэту дэтхэнэ зы кэралым иIапхьукIыну икIи цIэрыщIэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэц залымыгъэ/лей кыщрахым и щхьэр нэгъуэщI кэрал иригъэзыну, щхьэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхьэпэну.

2. Ауэ пэжышэу политичнэу щымыт щIапхьэджагъэхэм е Дунейпсо кэрал зэгухьам и мурад, и бзыпхьэ кьемызэгъ Iуэхущафэхэм кыххэкI дауданщхьэм щыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхьэпэ хъунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ илэщ зы къэралым и цыхуу щытыну.
2. Дэтхэнэ зы цыхур зицыхуу щыт къэралым щхъэусыгъуэншэу хэбгъэкI е нэгъуэщI къэралым и цыху хъуну илэ хунтыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжъ ирикъуа дэтхэнэ зы цыхухъуми цыхубзми хунтыныгъэ илэщ къызыхэкIа лъэпкъым, зи цыхуу щыт къэралым е дину иыгъым къыхэкI нэрыуэгъу къыхуэмыуву, хунту къишэнэу, дэкIуэнэу, унагъуэ нухуэнэу.
2. Зэрышэн-зэдэкIуэным теухуа зэзэгъыныгъэр (нэчыхьыр), зэрышэнэу-зэдэкIуэнухэм езым я щхъэхунтыныгъэ нэжрэ я фIэфIныгъэ икIурэкIа яхуэр.
3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукIэм и лъабжъэ нэхъыщхьэщIи, жылэмн къэралми къехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ илэщ езым и унейуэ е нэгъуэщIхэр илэхъэгъуэу мыткъу зригъэлэну.
2. Дэтхэнэ зы цыхур щхъэусыгъуэншэу и мыткъу нэлэщIа е лъымылэсыф ицIы хъунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум гунсысэ, зэханцIа икIи дин хунтыныгъэ илэщ. Мы хунтыныгъэм къызэщIеубыдэр и закъуэу е гуну, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхъэхуэлэурыщIэнхэр, и динкIа ицIанхъэхэр нэрылъагъуу яригъэщIэн, игъээщIэн хунтыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ илэщ зэрыхуейуэ гунсысэнэу, и гунсысэхэр къылуэтэнэу. Мы хунтыныгъэм хэтцI цыхур и гунсысэхэм къыхэкIкIа зыми къымыгъэгумэщIыну, къэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылгыгауэ ицIэныгъэхэр, гунсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэгукии къэхутэн-къэпщытэн, зылэрыгъэхьэн хунтыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хунтыныгъэ илэщ Iэцэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсынэу, хасэ нухуэнэу, ухуа хасэм хыхьэнэу.
2. Хэти зы хасэ хыхьэнэу ебгъэз хъунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ илэщ занщIэу езым е хунту къыхиха и лIыкIуэхэм я IэкIа къэралым и зегъэкIуэн Iуэхухэм хыхьэнэу, хэлэбэнэу.
2. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ илэщ и къэралым цыхубэм къыхузэригъэщIэнцI амалхэр зэхэгъэжыншэу, псом хуэдэу зыхуигъэщхьэнэу.
3. Хыкумэт Iэщхъэтетныгъэм и лъабжъэр къэралым и цыхубэм и фIэишгъуэныгъэрщ. А фIэишгъуэныгъэр утыку къохьэр щэху ицIыкIэм тет хэхыныгъэ хуит захуэхуэ е цыхухэм я фIэишгъуэныгъэхэр щхъэхуит-псэхуити къызэрагъэлыгъуэфыну гъэнса нэгъуэщI ицIыкIэхуэ, зи ныбжъ ирикъуа цыху псомн яхуэзIухауэ, я Iэлэтхэми зэхуэдэ гуанцIа ялэуэ, илалъа гъэнэхуакIа къытрагъээжхэмкIа.

22-нэ пычыгъуэ

Цыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елытауэ дэтхэнэ зы цыхум хуэфанцэ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащлэкӀ е къэралыгъуэхэм я зэдӀэпыкъуныгъэкӀэ икӀи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыклэмрэ и амалхэмрэ елытауэ дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иӀэц и напэрэ и цыхугъэрэкӀэ тыншу зэрызиужьыну экономикэ, социалнэ икӀи цӀэнхабзэ лӀэхукӀэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иӀэц лэжьэну, и лӀэхур хуиту кыыхыхыну, зауагъэкӀэ икӀи хуэӀи амалхэмкӀэ лэжьэну икӀи лӀэхуншагъэм кыщцахъумэну.
2. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иӀэц зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ лӀэху панцӀэ зэхуэдэ лэжьанцӀэ кыратыну.
3. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иӀэц езыри и унагъуэри цыхум хуэфанцэн псэукӀэ иӀэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылтыӀэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкӀэ цӀэгъэбыдауэ зы псэукӀэ амал къезытын зы лэжьанцӀэ хуэӀи кыӀэрыхъэну.
4. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иӀэц езым и флагъэ панцӀэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхиншэну, аӀхуэдэ зэхэша хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иӀэц зигъэпсэхуэну, и нэгү зригъэужьыну, псом хуэмыдэу и лэжьэгъуэ пӀальэр цыху хуэфанцэ щанхъэм иту кыыхуагъэпсыну, пӀальэ гъэнэхуакӀэ и лэжьанцӀэри кыратурэ гъэпсэхуакӀуэ дэжӀыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иӀэц езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфанцэ иӀэу псэун панцӀэ шхыныгъуэ, фанцэ, унэ икӀи медицинскэ дӀэпыкъуныгъэ иӀэуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иӀэц, лӀэхуншагъэ, сьмаджагъэ, хукъуагъэ, лыгъуабагъэ, фызабагъэ, жьыгъэ икӀи езым имыӀэщлагъэ лӀэхугъуэхэм кыыхэкӀ амалыншагъэ, тхъэмыщкӀагъэ кыльтысу щытмэ кыщцахъумэну, кырагъэлыну.
2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яӀэц хэхауэ кыкӀэлтыпӀтынхэу, кыдӀэпыкъунхэу. Зэрыша зӀлӀ-зэфыз и бынун зэмыщхъэгъусэхэм кыльтхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхъэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхур хуитц гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащӀэ дыдэу къапщтэмэ икӀи лъабжэ гъэсэныгъэр ахьшэншэц. ПӀэцӀэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъӀэнкӀэ амал зымыӀуэ егъэзыгъуэщ. Техникэ икӀи лӀэцӀагъэ гъэсэныгъэр хэти хуэлухагъэнуц. Ищцэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хуэлухауэ щытын хуейщ езым и сӀауш (талант) елытауэ.
2. Гъэсэныгъэр цыхум и цыхугъэм икӀуу зригъэужьыным хуэфӀуу гъэпсауэ икӀи цыху хуэфанцэхэмрэ хуитыныгъэ нэхьыщхъэхэмрэ хуащӀи щыхьыр, лыгътэныгъэр игъэльтыным, цӀингъэбыдэным хуэунэтӀауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цыхухэр хуцӀингъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкэ псоми, дин гуи псоми я зэхуакум гулытэ, зэгурыӀуэ, зэхуэфӀныгъэ, зэныбжэгъуэ дӀэлыну икӀи мамырныгъэр кыхъумэн панцӀэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкӀуэкӀ лэжьыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.
3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур кыыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иӀэц цыхубэм и цӀэнхабзэ гъащӀэм хуиту ныыхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, цӀэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икӀи ар зыхуигъэщхъэпэну.
2. Хэти хуитыныгъэ иӀэц езым кынгъэцӀа цӀэныгъэ, жьабзэ (литературэ), гъуазджэ лӀэцӀагъэхэм мылъкуу, пӀцӀуэ, цыхыуэ кыпӀэкӀуэу хъуар кыыхуахъумэну.

Хэти хуэфашэнц мы джэнсальэм кыпцыхэнц цыху хуэфашэхэмрэ хунитыныгьэхэмрэ шагыээшцэфыну зы социалнэ икни дүнейсо гьэлсыклэ системэ шылэну.

1. Хэти езым и цыхугъэм хуиту икӀи нкьуу зригъэужьыну амал къезыт цыхубэ жылагъуэми кӀэралми хуицӀэжыпхӀэ пцӀэрылтхэр иӀэц.

2. Хэги и хуэфацхээр зышыхуигьэцхьэпэкэ икни и хунтыныгьэхэр шьэзрихьэклэ, нэгьуэццхэм я хуэфацхээр я хунтыныгьэхээр хуэгьэпэжын, абыхэм шьыхь, льытэныгьэ кьыхуегьэццын икни демократичэскэ жылагьуэм зэдацгэ цэнхэбээр (этикэр), жылагьуэ гьэпсыклэр, шьэлэклэр егьэфлэклэным и амалхэр кьэхьума хьун папшлэ хэхуэу кьэрал хэбзэклэ гьэнэхуа гьунанкьэхэм епхуэу шьытц.

3. Даун иррехъу, мы цыху хуэфанцэхэмрэ хунтынгыгэхэмрэ зыхуэбгьэцхьэнэ, зенхьэ хьунукьым Дунейнсо Кьэрал Зэгухьам и гурыль-гурынцэхэмрэ и бзынхьэхэмрэ (принципхэмрэ) кьемызэгьыу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсальтэм кыхнубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъагъэ хъунукъым мыбы кышцигъэтыкIа хабзэ гъэувахэм щыц гъэр иIэтын, нукъэуну дэтхэнэ зы кьэрал, гъин, нэрыбгъи хуитыныгъэ ирит хуэдэу.